

ULUSLARARASI BAKALORYA DİPLOMA PROGRAMI

TÜRKÇE A1 DERSİ UZUN TEZİ

YABAN: YABAN ELLER

Sözcük Sayısı: 3741

Kategori: CAT 1

Araştırma Sorusu: Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun "Yaban" adlı yapıtında yer alan kültür ve kimlik çatışmasının odak figürün var oluş sorununa etkisi nasıl ele alınmıştır?

İçindekiler

1. GİRİŞ	3
2. Ahmet Celal'in Varlık Sorunsalı "Yaban" Olma Durumu.....	4
2.1 Yaban ve Sosyo-Kültürel Farklılık.....	6
2.2 Yaban'ın Arayışı.....	9
2.3 Yaban'ın Çaresizliği.....	11
2.4 Yaban'ın Kayboluşu.....	14
3. SONUÇ	17
4. KAYNAKÇA	18

1. GİRİŞ

Toplumun ve çevrenin; bir bireyin kişiliğinin oluşup gelişmesinde, bireyin, yaşadığı topluma ait hissetmesi ve adapte olması üzerinde çok büyük bir rolü vardır. Bir eserde betimlenen uzamlar, yapıtın geçtiği mekanı tanımlanmasının yanı sıra, yapıttaki olayları, karakterlerin özelliklerini ve yapıtın kurgulanışını dolaylı yoldan etkilemektedir. Kişinin içine girmeye çalıştığı toplumla olan ilişkisi ilk olarak çevresiyle başlar. Eğer bireyin içinde bulunduğu mekan ve burada bulunan dış etkenler uygunsa o çevreye adapte olma süreci başlayabilir. Öncelikle yeni geldiği çevre ortamına ayak uydurabilen kişi o çevrede yaşayan insanlarla iletişim kurmayı başarabilir. Toplumun, zaman içinde kişi üzerinde baskı yaratması veya kişiyi belirli etkenlerden dolayı olup bitenlerin dışında bırakması, bireyin kendi benliğinden uzaklaşıp, yozlaşmasına ve kişinin psikolojik olarak yalnızlık, aidiyetsizlik gibi duygular hissetmesinde çok büyük rol oynamaktadır. Toplumlarda bireylerin bakış açılarındaki farklılıklar, çevrelerinde olup biten sorun veya olaylara karşın ele aldıkları yaklaşımlar; zamanla sınıf farklılıklarının, “aydın” - “halk” kesimleri oluşmasına ve sınıflar arası çatışmaların baş göstermesine sebep olmuştur. Yakub Kadri Karaosmanoğlu’ nun da “Yaban” adlı yapıtında, tamamen farklı hayatlar yaşamış ve farklı geçmişlere sahip olan aydın ve halk kesimden kişilerin; toplumda meydana gelen sorunlara ve olaylara karşı bakış açılarının farklılığı, toplumun ve değişen çevrenin bireyin iç dünyası ve kişiliğinin üzerinde etkileri, hayatının çok büyük bir kısmını vatanı uğruna savaşta geçirmiş ve hatta bir kolunu kaybetmiş olan odak figür Ahmet Celal üzerinden okuyucuya aktarılmıştır.

Yakub Kadri, Milli Mücadele yıllarında gördüklerinden dolayı, Milli Mücadele’ nin bir destan olduğuna ve milli edebiyatın ana vatanını Anadolu’ da bulacağına inanmaktadır. Bu nedenle Yaban yapıtıyla başlamış olan roman serisinde, bundan sonra hep bu toprakların kudretliliğinden bahsedecektir. Yakub Kadri aynı zamanda romanlarına konu aldığı bu

Anadolu'yu kendi güçlü üslubu ve aynı zamanda yaşamın gerçekliklerinin trajedileriyle birlikte harmanlayarak okuyucuya sunmuştur.

Edebi kişiliği yönünden yazılarında Fecr-i Âti topluluğunda edebiyat hayatı “Sanat toplum içindir” anlayışıyla başlamış, daha sonra da Fransız “realist” ve “natüralistleri” benimsemiş olan Yakup Kadri, roman, hikâye, mensur şiir, anı, deneme ve makale türünde eserler yazmasına karşın romancılığıyla çok ön plana çıkmıştır. Sanatçının akıcı ve özgün bir üslubunun olması kısa sürede herkes tarafından tanınmasını sağlamıştır. Balzac, Flaubert ve Zola gibi sanatçılardan etkilenmiş realist bir sanatçıdır. Eserlerinde, daima hayal kırıklığına uğramış, bilhassa erkek; hayat karşısında tatminsiz, hatta psikopat, hayatı ızdırap verici ve çekilmez olarak kabul etmeleri yönünden karakterlere yer vermesiyle bu akımlara uygun düşmektedir. Ayrıca Yaban romanında da olduğu gibi, daha romanın başından kötülöklere, günaha makhum, çoğunlukla irade yoksunu olarak çizilen kahramanlar Yakup Kadri’ nin mizacına uygun düşen “fatalizm” yani kadercilikten kaynaklanmaktadır.¹

Yapıtta da bu aktarımla da yararlanan anlatım tekniklerinden de söz edilmektedir. Bu tezde “Yaban” olarak bilinen Ahmet Celal’in var oluş sorunu, yaban olma durumunu belirleyen sosyo-kültürel farklılıklar, arayış, çaresizlik ve kayboluş izlekleri üzerinden aktarılacaktır.

2. Ahmet Celal’in Varlık Sorunsalı “Yaban” Olma Durumu

Toplumda, bulunduğu çevreden bir şekilde uzaklaşan veya uzaklaşmak durumunda kalan kişiler, toplum baskısı altında kalıp, kendi kişiliklerini, benliklerini, çevrelerine yansıtamazlar

¹ Nihat Sami Banarlı, Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun üslubuyla ilgili şunları yazmıştır: “Yakup Kadri, yeni Türk edebiyatında bir roman sanatkârı sıfatıyla tanınmaktadır. Edebiyatımızın birinci sınıf romancıları arasında bulunmakla beraber Yakup Kadri, hakikatte, yeni Türk edebiyatına varlıklar ötesi bir duygu ve düşünce âleminde esrarlı terennümler getiren bir artistik nesir sanatkârıdır; ve bir bakımdan Fecr-i Âtî nesline, Servet-i Fünun devrinden miras kalan sanatkârane nesir, hattâ mensur şiir tarzının Meşrutiyet yıllarındaki en kuvvetli mümessili sayılır. Cumhuriyet yıllarında ise, aynı muharrir daha ziyade hemen hemen böyle bir nesir anlayışıyla birtakım cemiyet romanları yazmayı tecrübe etmişti.”¹

ve yalnızlaşırlar. Yaban yapıtında da yabancı olma sorunu yapıtın odak figürü Ahmet Celal' in sakat kalması sonucu, tamamen yabancı olduğu bir topluma gelmesi, bu topluma uyum sağlama mücadelesi ve bu çabası karşısında yaşadığı zorluklar ve sıkıntılar üzerinden okuyuculara aktarılmıştır.

Odak figür Ahmet Celal, o dönemde ülkede gelişen olayların farkında olan, hayatının çok büyük bir kısmını vatani, halkı uğruna savaşlarda geçirmiş ve hatta Cihan Savaşı'nda tek kolunu kaybederek gazi olmuş bir askerdir. Onun ne gideceği bir evi, ne ona bakacak bir ailesi, ne de onun geri dönmesini dört gözle bekleyen bir sevdalısı vardır. Kolunu kaybettikten sonra ona kol kanat geren ve onu yalnız bırakmadan evini açan, onu Anadolu'daki yaşadığı köye kendi ailesinin yanına yerleştiren Mehmet Ali, Ahmet'in savaş sırası edindiği tek arkadaşıdır. Ahmet Celal gideceği bu köyde eline geçen "toplumla kaynaşma" ve yeni bir hayat kurma şansını yakaladığını düşünür ve bu durumdan heyecan duyar. "*Anan, benim anam; kardeşlerin benim kardeşlerim olacak. Bunu iyi bil.*" (**Karaosmanoğlu, 20**) Odak figür, Mehmet Ali sayesinde barınabileceği ve insan içinde hayat sürebileceği bir köye gittiğini hayal etse de gerçekler hiç düşündüğü gibi olmaz. Köye geldiği andan itibaren halk tarafından dışlanmaya, hor görülmeye ve hatta "yaban" olarak adlandırılmaya başlar. "*Ben burada diri diri, mezara gömülmüş gibiyim./ Burada bir ağaç gibi yavaş yavaş kurumağa mahkum olmak.*" (**Karaosmanoğlu,17**) Yapıtın en başından, "cahil kesim" olarak adlandırılacak küçük topluluğun hareketleri, davranışları ve iğneleyici sözleri ile odak figür üzerinde yarattıkları dışlama, ona sürekli yabancı olduğunu hatırlatmış ve farklı bir bireymiş gibi hissetmesine yol açmıştır. "*Ben aralarında dolaşırken kaba kaba sırırtırlardı ve sağ tarafımda bir boş torba gibi sallanan yenimle oynamaya kalkıştırlardı.*" (**Karaosmanoğlu, 19**)

Köylülerin baskısı ve dışlamaları, odak figür üzerinde gün geçtikçe psikolojik baskılarını arttırmıştır. Onun bu köyde umduklarını bulamamış olması ve aynı zamanda ona

karşı köylülerin, baskıcı, kötü ve dışlayıcı biçimde davranmış olmaları onun zaten kendi içinde her zaman hissettiği hüsrân duygusunu kabartmıştır. “*Oysa ben, Batı Anadolu’da ne güzel, ne yeşil bostanlar görmüştüm. İşte, son zamanlar, bu benim biricik hülyamdı.*” (Karaosmanoğlu, 29)

Ahmet Celal ona yapılan bütün bu yanlış davranışların karşısında pes etmeden ayakta durup sürekli onlarla uyum sağlamaya çalışmış, köylülere tamamen ayak uydurmak hatta büsbütün onlar gibi olmak istemiştir. O ne kadar bunun olması için çaba göstermiş ve birçok kez bunu denemiş olsa da hem köylülerden bu duruma karşı olumlu bir tepki alamamasından hem de kendisinin köylülerden her konuda ne kadar farklı olduğunun farkına varmasından bu değişim ve uyum süreci hiçbir koşulda gerçekleşmemiştir. Ahmet Celal’in bu denli çaba göstermesi ve karşılık alması onu ruhsal açıdan fazlasıyla yormuş ve artık kendini sorgulatacak kadar vahim bir noktaya bile getirmiştir.

“*Oysa ben İstanbul’dan çıkarken bütün ıstıraplarımın kaynağının kafamda olduğuna karar vermiştim. Ve onu orada bırakmak istemişim. Burada hiçbir şeyi düşünmeyecek, metafiziğe tamamiyle veda edecek ve bir köylü nasıl yaşarsa öyle yaşayacaktım. Tamamiyle onlara karışacaktım. Lakin işte görüyorum ki, bir çanak suda bir damla zeytinyağı gibiyim. Ne karışıyorum ne de dibe çökebiliyorum. Bize bunun için toplumun kaynağı diyorlar galiba. Türkiye’nin aydın sınıfı gerçekten toplumun kaynağı mıdır?*” (Karaosmanoğlu, 67)

2.1.Yaban ve Sosyo-Kültürel Farklılıklar

Toplumlarda insanlar arasında sosyo-kültürel farklılıklar kimlik ve kültür çatışmalarına neden olabilmektedir. Yapıtta temizlik sorunundan, sağlık sorununa; insan

ilişkilerinden eğlenme anlayışlarına kadar her şey Ahmet Celal için yabancısıdır. Ahmet Celal, bu farklılıkları bir türlü anlayamamış ve kendince haklı nedenlere oturtamamıştır.

Yapıtın bütünü boyunca, köylülerin hiç umursamadığı fakat aslında çok ciddi bir sorun olan, pis, yaşanılması pek mümkün olmayan bir köy uzamı çizilmiştir. Temiz bir çevre hem kişinin kendi öz gelişimi, hem de toplumsal gelişim için çok önemli bir etkidir. Düzenli, modern ve çağdaş bir yaşam ancak içinde yaşanan sağlıklı bir çevrenin olmasıyla gerçekleşebilmektedir. İçinde bulunulan mekanlar ilk başta pek önemli görülme de aslında kişinin psikolojisi üstünde büyük bir etki göstermektedir. Ahmet Celal köye adımını atıp burada yaşayan insanlarla kaynaşmaya başladığı günden itibaren, hem insanların fiziksel görünüşlerinden hem de çevrelerine karşı olan tutumlarından, bu Anadolu köy uzamındaki temizlik ve sağlık sorunlarının baş gösterdiğini fark etmiştir. Ahmet Celal'in her gün düzenli bir şekilde tıraş olmasını halkın yadırgaması, köylülerin gün içinde yiyecekleri yemekleri pis çocuk bezleri ve kirlili çamaşırların yıkandığı suyun içinde birlikte yıkaması, köyün içinde insanların en temel yaşam ihtiyacı olan temiz suyun bile bulunamaması gibi başlıca temel sağlık ve temizlik sorunları, köylülerin medeniyetten ne kadar uzak olduğunu gösterir. Ahmet Celal'in bu sorunları fark etmesi ve çözümler üretmeye çalışması da boşunadır. Sanki Ahmet Celal'in onların sağlığı ve iyiliği için çabalaması yanlışmış gibi ona tepki gösterirler.

Temizlik ve hijyen aslında her şeyin temelinde bulunan çok hassas konulardır. Herhangi bir toplumun yapısını veya medeni oluşunu ilk izlenimde gösterecek şey, o toplumun yaşadığı çevre ortamı ve mekanın temizliği, toplumdaki sağlık sorunlarına karşı alınan önlemler ve o toplumda yaşayan insanların hem kendi kişisel bakım ve temizliklerine gösterdikleri önemden, hem de çevrelerine karşı olan tutumlarından anlaşılmalıdır. Bu tarz temizlik ve sağlık gibi önemli konuları dikkate almayan toplumların geri kalmaları ve kendilerine olan öz saygılarını yitirmeleri kaçınılmazdır. Zaten kendine saygıyı bilmeyen

insanın çevresine ve diğer insanlara saygı göstermesi gibi bir durum söz konusu olamayacaktır.

“Köylülük hayatımın bir tülü katlanamadığım ve hala halledemediğim en zor tarafı temizlik sorunudur... Burada temiz su bulmak için hergün ta çaya kadar gitmek gerekiyor. Çayın suyu ise bir akar balçıktır.” (Karaosmanoğlu, 25)

Yapıtta bir diğer sosyo-kültürel çatışma da kadınların yaşadığı sorunlardır. Kadınlara yapılan haksızlıklar, ayrımcı davranışlar, erkeklerin kadınları sadece birer nesne gibi görmeleri, tarihsel süreçte hep yaşanmıştır. Kadınlara yönelik bu sorunlara göz yuman ve çözüm bulmayan toplumların gelişmemesi, ilerleyememesi ve toplumlarda cehaletin baş göstermesi kaçınılmazdır. Böyle toplumlar cehaletle boğuşmak zorunda kalacaktır.

Yapıtta ağırlıklı olarak karakterlerin davranışları ve düşünceleri üzerinden “köy toplumunda kadın figürü” veya “kadın figürüne bakış” ve ayrıca “toplumsal cinsiyet eşitsizliği” gibi sorunlara değinilmiştir. Ahmet Celal’in köydeki yaşadığı zaman boyunca İstanbul’da gözlemlediği kadınlar ile köy kadınları arasındaki farka tanık olmuştur.

“Çoğu biçimsiz, bücür, yus-yuvarlak veya lüzumundan fazla iri olmakla beraber aralarında kat kat kumaş yığınlarına rağmen, insana narin, körpec ve tombul hissini veren vücutlar da yok değil. Fakat, bunların ellerine, ayaklarına bakılınca o hafif tatlı his hemen dağılıveriyor.” (Karaosmanoğlu, 34)

Ahmet Celal Anadolu’nun bu köyünde kadınların da erkekler kadar bakımsız, pis, kirli olmalarını denebilecek duruma gelmeleri ve kendilerini bu durumdan kurtarmaya çalışmamalarını oldukça yadırgamıştır. Üstelik kadınsı bir cazibeye de sahip değillerdir.

“Anadolu’da, köylü kadını şuhluktan, naz ve işveden o kadar yoksundur ki, onların hangi biriyle, böğür böğüre, koyun koyuna yatsam, vücudumun hiçbirşey duymayacağını tahmin ediyorum. İhtimal ki, çok fena kokarlar.” (Karaosmanoğlu, 35)

Fakat köydeki kadınların odak figürün anlattığı gibi cazibeden yoksun ve pis olmaları onlardan kaynaklı değildir. Bu durum, ataerkil bir şekilde yönetilen, kadınlar ile erkekler arasında cinsiyet eşitsizliklerinin olduğu ve kadınların etraflarında meydana gelen olaylar hakkında pek söz sahibi olmadığı toplumlarda baş göstermektedir. Kadınlara karşı olan bu yaklaşım kadınların insan gibi görünmemesinden kaynaklanır.

Köyün yaşam şartları son derece zorlu ve sağlıksızdır. Böyle bir durumda, bu köyde yaşayan halkın kendini geliştirme veya bu sorunları dikkate alıp çözüm aramasının imkanı yoktur. Bu kadar ciddi toplumsal sorunlar karşısında köylülerin ve Ahmet Celal’in farklı bakış açıları ve davranışları aralarındaki yabancılığı daha da arttırmaktadır. Ahmet Celal, başlarda kendisi ile köylüler arasındaki bu farkı hemen kabul etmek istemese de zaman içinde kendisinin toplumsal olaylara ve sorunlara onlardan çok farklı açıdan bakmasıyla, mantıksal çözümler üretmesiyle, bu aydın - halk kesim farkı olduğunu anlatmıştır. *“Gözle görünmez bir çember, bir nevi karantina kordonu beni aralarına karışmak istediğim bu küçük insan kümesinden ayırıp duruyor.” (Karaosmanoğlu, 19)*

2.2 Yaban’ın Arayışı

İnsanlar nereye giderlerse gitsinler, nerede olurlarsa olsunlar arayış içinde olan varlıklardır. Bu arayışlar insanın yaşamını devam etmesini sağlayan içgüdüsel hareketlerdir. Kişi yeni geldiği toplumda bulmak istediği birçok şeyin arayışında olabilir. Yaban yapıtında yeni geldiği köyde dışlanan ve yalnızlık çeken Ahmet Celal, o köyde bir yaşam sürmek ve

insanların içine dahil olmak için tüm arayışları onu umutsuzluğa karşı köyde yaşayan Emine ile karşılaşması “aşk” adı altında onda bir umut yaratır. Arayışına, yalnızlığına bir çare bulmuş gibidir.

Ahmet Celal, köyde geçirdiği süre boyunca, eskiden beri sürdürdüğü yalnız yaşantısına Emine’nin çözüm olabileceğini düşünmektedir. Köydeki erkeklerin kadınları sadece birer nesne olarak görmelerinin yanında, Ahmet Celal Emine’yi o şekilde görmez.

“Emine, İsmail’den vazgeçip benim olsa, onu önce bir iyi yıkardım. Sonra, vücudunun bütün çizgilerini bozan o kat kat esavplarını çıkarıp şu ocakta yıkardım. Fakat “alamod” bir İstanbul kızı haline sokmak için mi? Hayır, hayır... Kızıl parıltılı saçlarını iki kalın örgü yapıp arkasına salıverirdim. Ona, yakası daima açık ve yenleri bol bir bürümcek gömlek giydirirdim. Belden aşağı inen, kasıktan bağlı ve bileklerinden büzmeli bir şalvar yaptırırdım.
(Karaosmanoğlu, 100)

Belki Emine’de diğer köylü kadınlardan farklı değildir ancak Ahmet Celal köyde yaşadığı yalnızlıkta onu farklı görmek ister. En azından Emine diğer köylü kadınlardan farklı olarak güzelliğiyle dikkat çekmektedir. Bu yüzden diğer kadınlara göre cazibeli.

“Ona da bir Van kedisi gibi tabiatın canlı bir süsü denilemez mi? Emine’ m, o da bir Van kedisinden daha akıllı değildir. Bunun konuşmasının öbürünün miyavlamasından farkı ne?”
(Karaosmanoğlu, 100)

Fakat hem Emine’nin, hem de köydeki diğer kadınların eğitimden, öğrenimden, temizlikten, kişisel bakımdan ve güzellikten çok geride kalmış olmalarının nedeni kendileri değil, buldukları uzam yüzündendir. Uzamın bu denli kapalı, insanı sıkıştıran, gelişmesine ve öğrenmesine engel olan bir uzam olması dolayısıyla içinde bulunan toplum da bundan çok büyük derecede etkilenmiştir. Ahmet Celal’in ise zaten bu koşullar altında yaşamını

sürdüremekte olan bir toplulukta, kendi “ideallerine” göre bir kadın arayışı içinde olması bir sonuç vermeyecektir. Aksine Ahmet Celal’ i kadınlarda, köyün geri kalan kısmı gibi, bir yabancı olarak gördükleri için ona karşı bir ilgi duymayı veya sempati beslemeyi düşünmemektedir. Sadece yapıtın sonlarına doğru Emine odak figüre inanıp, onun sözlerine güvenmeye başlayacaktır.

2.3 Yaban’ın Çaresizliği

Günlük yaşantıda herhangi bir birey sıkıntıya ve çıkmaza düştüğünde kendini çaresiz hisseder. Eğitimsizlik, ekonomik sıkıntılar ve sağlık sorunları, kişileri çaresizliğe sürükleyebileceği gibi bulunduğu topluma yabancı olmak da büyük bir nedendir.

Yaban romanında da köylü ve aydın arasındaki iletişimsizlik, odak figürü yani Ahmet Celal’i yapıt boyunca büyük bir çaresizliğe sürüklemektedir. Köylü halk ve kendi arasındaki iletişim sıkıntıları, köylü ile onun arasındaki ilişkinin gelişmesine ve Ahmet Celal’in kendini köye ait hissetmesine engel olmuştur. Ayrıca köyde başlı başına sıkıntılar yaratan toplumsal problemler de Ahmet Celal ve köylüler arasındaki iletişimsizlik sıkıntısının yanına eklenerek odak figürü iyice bir çaresizliğe ve çıkmaza sürüklemiştir.

Yapıtta Ahmet Celal’i çaresizliğe sürükleyen aslında en temel etken köydeki ağır eğitimsizlik sorunudur. Odak figür köye geldiği ilk günden beri ne zaman köylülerle iletişime geçmek istese köylüler ondan kaçmakta ya da “yaban” olarak nitelendirip dinlememektedirler. Odak figür Ahmet Celal Türk toplumunun bir aydını olarak , köylülerin dar fikirleriyle sabit davranışlarının, kendisiyle onlar arasında dağlar kadar bir fark olduğunun ve köylülerin ona hep garip bir gözle bakacağıının farkındadır.

“Bir gün... bir gün onlara, ispat edebilecek miyim ki, ben bir “ yaban” değilim? Benim damarlarımdaki kan onların damarlarında işleyen kandı. Aynı dili söylemekteyiz. Aynı

tarihi ve coğrafi yollardan, gelmişizdir. İspat edebilecek miyim ki, aynı Allah' ın kuluyuz!"

(Karaosmanoğlu, 35)

Köylülerin Ahmet Celal üzerinde kurduğu bu baskı aralarındaki iletişimin bozulmasına ve sıkıntılar yaşanmasına neden olmuştur. Ahmet Celal vatani için canını hiçe sayarak savaşmış bir asker olarak bu konular hakkında fazlasıyla duyarlıdır ve çevresini de aynı şekilde bilinçlendirmek istemektedir. Anadolu köylüsü ise Ahmet Celal'in aksine eğitimsiz oldukları için bu önemli memleket sorunlarına oldukça geri ve uzak kalmışlardır. Ahmet Celal onları her seferinde olabilecek işgaller ve baskınlar için uyardıysa da onun sözünü dinlemedikleri için ona inanmamaktadırlar. Odak figür için ciddiyetini ve olacakları bildiği için kaygı yaşamaktadır. O köyde yaşamaya devam etmekten başka şansı olmadığını bildiği içinde çıkmaza düşmüş ve tamamen çaresiz bir durumdadır.

Ahmet Celal'in aynı evde kaldığı tek dostu Mehmet Ali, onun annesi Zeynep Kadın ve Ahmet Celal'in yine köy toplumunda güvenip samimiyet duyduğu Emine bile onun dediklerine inanmamaktadır. Bu kadar insanın onun üzerinde psikolojik baskı yarattığı bir ortamda, çaresizliğe düşmemesi olanaksızdır. Ahmet Celal'in katlandığı bu sıkıntılar yetmezmiş gibi, birkaç ayda bir köye gelen ve köylüler tarafından çok büyük bir ilgiyle karşılanan "şeyhin" bu kadar sevilmesi onu kızdırmaktadır. Köylüler arada bir köye gelen şeyhe hayranlık duymaktadırlar ve onun ağzından çıkan her kelimeye harfiyen inanmaktadırlar. Köylüler olaylara kapalı bir gözle baktıkları için şeyhin onların inancını süistimal ettiğini ve kendilerini her açıdan sömürdüğünü fark edemeyecek kadar yobazdırlar.

Ahmet Celal, deneyimlerine dayanarak, kişinin yaşadığı çevrenin ve o çevrede bulunan insanların değişimi ile kişinin de aynı şekilde o ortama ve topluma ayak uydurabileceğini ve zamanla kendini çaresizlikten kurtarabileceğini de bilir. Fakat böyle bir uyumun sağlanması karşılıklı gerçekleşebilir. Kişi çevresine ne kadar ayak uydurmaya çalışsa

da çevresi ve bu çevredeki insanlar değişime kapalıysa, bu uyum hiçbir zaman yakalanamaz. Köydeki halkın kapalılığı da Ahmet Celal'in çaresizliğini aktarmaktadır.

“Kendi benliğim, kendi ellerim arasında bir duman gibi uçup gidiyor. Çevremi tesbite çalışıyorum. Gene aynı boş emek... Çevrem bana karşı ne kadar vsağırsa o kadar da dilsizdir. Hele şu son günlerde öyle kapanmış, öyle örtülmüş ki, ne tarafından bakacağımı, ne taraftan dinleyeceğimi bilemiyorum. Sanki zapt etmek isteen düşman benim, teslim olmayan kale burasıdır.” (Karaosmanoğlu, 151)

Onun içinde bulunduğu bu durumda bu uyumun gerçekleşmesi pek güçtür ve çok zaman alacaktır. Çünkü sürekli kendi doğrularına inanan, eğitim görmemiş, gözlerinin önünde olan bitene göz yumup umursamayan bu cahil topluluğa karşı her şeyin farkında olan tek bir kişinin doğruları öğretmesi ve onlara bunu kabul ettirmesi çok zordur. Ayrıca Ahmet Celal'in normalleri ile köylülerin normalleri arasında büyük farkların olması da gittikçe onu çaresiz duruma düşürmektedir.

“ Bu küçük halk kümesinin dili olsa, bana, “Evet düşman sensin!” diyecektir. Zaten gözleri bunu söylemiyor mu? Tavırları, hareketleri bunları söylemiyor mu? Onlar nazarında, ben yalnız sevimsiz bir misafir, bir şumarık sığıntı değil, aynı zamanda uğursuzun biriyim. Nerede ise bütüin bu olan işlerden beni sorumlu tutacaktır. Zira, bana karşı, öfke ve husumetlerini o derece artmış görüyorum.” (Karaosmanoğlu, 151)

Ahmet Celal ile köy halkı arasında eğitimsel ve düşünsel açıdan bu kadar büyük çaplı farklılıkların olması, odak figürün bu tarz bir toplumda dışarıda kalmasına ve ona karşı ayrımlılığın yapılmasına zemin oluşturmaktadır. *“Fakat okumuş bir İstanbul çocuğu ile bir Anadolu köylüsü arasındaki fark, bir Londralı İngilizle bir Pencaplı Hintli arasındaki farktan daha büyüktür.” (Karaosmanoğlu, 36)*

Yapıt boyunca zamanla, hem uğradığı ağır ayrımcılıklarla hem de bu eğitimsiz köy halkının canlı canlı içinde yaşarken, kendisi ile köylüler arasındaki farkı çok daha net görmekte ve yaşadığı yalnızlığı anlamlandırmaya çalışmaktadır. “*Gün geçtikçe daha iyi anlıyorum: Türk “ entelektüel” i, Türk aydını, Türk ülkesi denilen bu engin ve ıssız dünya içinde bir garip yalnız kişidir.*” (Karaosmanoğlu, 36)

Ahmet Celal, köyde bulunduğu zaman boyunca uzun bir süre inancını yitirmemeye çalışırken köylülere, ülkede dönen siyasi olayları anlatmaya çalışmış, olası bir baskın ve savaş durumuna karşı uyarmak ve önlem almalarını sağlamak istemiştir. Bu durumda bile köylülerin sabit fikirliliği ve dar bakışlı olmaları, ve onu hiçbir şekilde ciddiye almamaları dolayısıyla kötü sonuçların yaşanmasına zemin hazırlanmıştır. Zamanla Ahmet Celal’in en başından uyardığı gibi, köye baskın yapılması ve köy halkının hiçbir önlem almamış olması yüzünden neredeyse köyün tamamı yabancı askerler tarafından katledilmiştir. Bu da aslında köylülerin en başından beri Ahmet Celal’i dinlememelerinin ondan uzak durmalarını sonucudur.

2.4 Yaban’ın Kayboluşu

İnsanlar buldukları toplumda sıkıntılar yaşamaya başladıklarında hem buldukları çevreye hem de kendilerine yabancılaşmaya başlarlar. Kişilerin bu yalnızlaşmaları onların artık toplumda önemsizleşmesine ve kaybolmasına yol açmaktadır. Yapıtta da Ahmet Celal figürü geldiği Anadolu köyünde her anlamda yaşadığı sıkıntılar ve ona karşı yapılan haksızlıklar nedeniyle en sonunda kendine olan saygısını kaybetmiş ve toplumda kaybolan bir figür olmuştur.

Ahmet Celal’in kayboluşu iki yönde incelenbilir. Bunlardan birincisi zaten onun köye geldiği ilk günden beri maruz kaldığı baskı dolayısıyla bir kayboluş sürecinin içine girmesidir. Ahmet Celal, yapıt boyunca ne kadar çabalasa da hiçbir zaman köylüler tarafından

anlaşamadığı için onlarla sağlıklı bir iletişim kuramamış, anlatmak istediklerini anlatamamış ve bundan dolayı kimliğini yavaş yavaş kaybetmiştir.

“Oysa, ben burada hayvanlara insanlardan daha yakınım. Onları, tiksirmeden, şefkatle sevmesini biliyorum ve bu sevgim onlara geçebiliyor. Boz eşek bana iyiden iyiye alışmış. Zira, onun başını koltuğumun altına alıp saatlerce okşarken, o tatlı tatlı bana bakar ve bazen ben yürüyünce kendiliğinden arkama takılır. Oysa küçük İsmail, bana karşı hala ilk geldiğim geceki yabancılığını, uzaklığını muhafaza etmektedir.” (Karaosmanoğlu, 68)

Köylüler cehaletleri doğrultusunda sadece kendi bildiklerini yaparlar. Onlardan daha çok hayat deneyimine sahip olan Ahmet Celal’i tanımak, anlamak istemezler, onu kendi çevrelerine almayarak yalnızlaştırırlar, bu durum da Ahmet Celal’in kendini sorgulamasına neden olur. Köylülerin onun dediklerini asla düzgün bir şekilde dinlememeleri ve onu bir “yaban” olarak adlandırıp toplumdaki soyutlamaları, zaman içerisinde Ahmet Celal’in kendi varoluşunu ve kimliğini kaybetmesine yol açmıştır. Kimliğini kaybetmeye başlayan Ahmet Celal, artık bu durumu kabullenmeye başlamış ve hayatının devamını köydeki hayata uyum sağlayarak geçirmeye karar vermiştir. Kendi hayatından vazgeçmeye başlamıştır.

“Onlar gibi olmak, onlar gibi giyinmek, onlar gibi yiyip içmek, onlar gibi oturup kalkmak, onların diliyle konuşmak... Haydi bunların hepsini yapayım. Fakat, onlar gibi nasıl düşünebilirim? Nasıl onlar gibi hissedebilirim? Odamı dolduran bütün kitapları yakmak... Bu resimleri, bu levhaları ayaklarımın altına alıp ezmek. Neye yarar? Hepsi benim içime girdiler. Bende silinmez, kaçınılmaz, yıkanıp temizlenmez izlerini bıraktılar. Benim iç duvarlarım, bütün bu yabancı nakışlar, çizgiler, işaretler, renkler ve hiyerogliflerle doludur. Dış cephem neye yarar? Ben, asıl ben, bu toprığın malı olmayan ve hepsi dışarıdan gelen maddeler ve unsurlarla yoğrula yoğrula adeta sınai, adeta kimyevi bir şey halini almıştım.” (Karaosmanoğlu,68)

Yapıtta işlenen bir diğer kayboluş ise Yaban'ın fiziksel olarak kayboluşudur. Ahmet Celal vatanı uğruna canını feda etmeyi göze almış bir kişidir. Bu durum onun Milli Mücadele sürecinde savaşta bir kolunu kaybetmesine sebep olmuştur. Ahmet Celal fiziksel ve önemli bir organını kaybetmiş olsa da bu durumdan şikayetçi olmamaktadır. Çünkü onun vatanına ve ülkeyi kurtarmaya bu kadar bağlı olması bakış açısını değiştirmiştir. İşte bu yüzden kolunu kaybetmiş olsa bile bunu vatanı uğruna kaybettiği için fiziksel kayboluşunu önemsememektedir, hatta bundan gurur duymaktadır. Fakat onun aksine köylüler Ahmet Celal'in bu aksayan yönüyle bile alay etmektedirler. Ahmet Celal fiziksel olarak eksikliği hakkında başta kendini rahat hissetse de köylülerin sürekli olarak koluyla dalga geçmeleri ve onun yaşadıklarını ciddiye almamaları Ahmet Celal'in kendini değersiz hissetmesine neden olmuştur. Üstelik köylülerin bu olumsuz yaklaşımı devam ettikçe kendini kimlik olarak ortaya koyamamıştır.

“Sağ kolumun yokluğu kimsenin takdirin celbetmek şöyle dursun, hatta merhametini bile uyandırmadı. Acaba niçin? Bunu sonradan anladım. Zira, burada, sakatlık hemen herkese mahsus bir hal gibidir.” (Karaosmanoğlu,19)

Bunun yanında bir diğer fiziksel kayboluş ise yapıtın sonunda köydeki işgal zamanında görülmektedir. Köyde çıkan bu kargaşa sonucunda Ahmet Celal'e ne olduğu, bu işgalden sağ çıkıp çıkamadığı veya tam olarak öldüğüne dahil net bir bilgi sunulmamıştır. Yapıtta Ahmet Celal'i kayboluşunun fiziksel olarak da aktarılması, onun kayboluş izleğine paralel olarak ilerler. Yazar Ahmet Celal'in hem fiziksel hem de ruhsal kayboluşu üzerinden bir kimliğin kayboluşu üzerine vurgu yapmak istemiştir.

3. SONUÇ

Yaban, aslında özünde bir Türk aydınının huzur bulmak için geldiği Anadolu köyünde yaşandığı çatışmaları konu alır. Romanda Anadolu'nun bir köyünde yaşayan insanlarla şehirde yaşayan insanlar arasındaki fark, benimsedikleri farklı değerler açısından ortaya konulmuştur. Ahmet Celâl, bir aydın olarak, Anadolu'nun unutulmuşluğuna, halkın kişisel değerlerinden yozlaşmasına isyan eder ve aynı zamanda köylünün cahilliğine ve duyarsızlaşmasına çaresizce öfke duyar. Bu sorunun temelde de elverişsiz bir çevrenin eğitim sorunları ve devletin ve aydınların bu geri kalmış Anadolu topraklarına el uzatmasına bağlamaktadır.

Yapıt sadece ümitsizliği dışa vurmaz, aynı zamanda uzamın kişiler üzerinde ne kadar belirleyici bir rol oynadığını ve bununla birlikte baş gösteren sorunların da bir toplumun gerileyip veya ilerlemesinde ne kadar etkili olabileceğini de okuyucuya yansıtır. Ahmet Celâl, içine düştüğü bu çaresiz durumdan kurtulmak ve insanları da kurtarmak için her mücadelesinde daha da yalnız kalmış, çabasında başarısız olmuş ve “yaban” olarak adlandırılmaktan kurtulamamıştır. Bu yüzden köye geldiği tıpkı geldiği gibi bir “yaban” olarak köyden ayrılmıştır. Köydeki insanların neden ona bu şekilde davrandığına anlam vermeye çalışırken, bir diğer yandan da köy uzamındaki sorunları fark etmiştir. Köyde kaldığı bu süre içinde aslında köylülerin ona kötü davranmalarının ve onu bir “yaban” olarak görmelerinin nedeninin eğitim, temizlik, cinsiyet eşitsizliği gibi ciddi sosyo-kültürel sorunlar olduğunun farkına varmıştır.

Ahmet Celal her ne kadar köylülerin cahilliğinin ve duyarsız davranışlarının temelinde bu tarz kültürel sorunların yattığını bilse de köylülerin ona karşı olan tutumlarından psikolojik olarak etkilenmektedir. Bir yaban olarak arayışıyla, çaresizliğiyle ve en sonunda tüm çabasından vazgeçip kayboluşuyla yapayalnız kalmıştır. Bu yüzden de kendini yapıt boyunca

hiçbir şekilde o köyün tamamen bir parçası olarak hissedememiş, orada hayal ettiği hayatı kuramamış ve kendini köylülere sevdirememiştir. Bu durum köylülerin Ahmet'i dinlememelerinin ve onu küçümsemelerinin bir sonucu olarak yapıtın sonunda tüm köyün felaket bir işgal altında kalmasıyla sonlanmıştır. Yazar bu şekilde yapıt boyunca hem aydın-halk kesim arasındaki düşünsel farkları ortaya koymuş, hem küresel problemlere karakter üzerinden göndermeler yapmış, hem de uzamın çevresindeki diğer faktörlerle birleşince bir bireyi her açıdan ne kadar derinden etkileyebileceğini okuyuculara aktarmıştır.

Kaynakça:

Karaosmanoğlu, Yakup Kadri. Yaban. İletişim Yayınları, 1986.

Türk Dili ve Edebiyatı Dersleri Kaynak Sitesi, 2007 Banarlı, Nihat Sami; Resimli Türk Edebiyatı Tarihi, İstanbul, MEB Yayınları, 2001. 6<http://www.hursite.com/yakup-kadri-karaosmanoglu-hayati-kimdir-edebi-kisiligi.html>, 11.12.2014.